

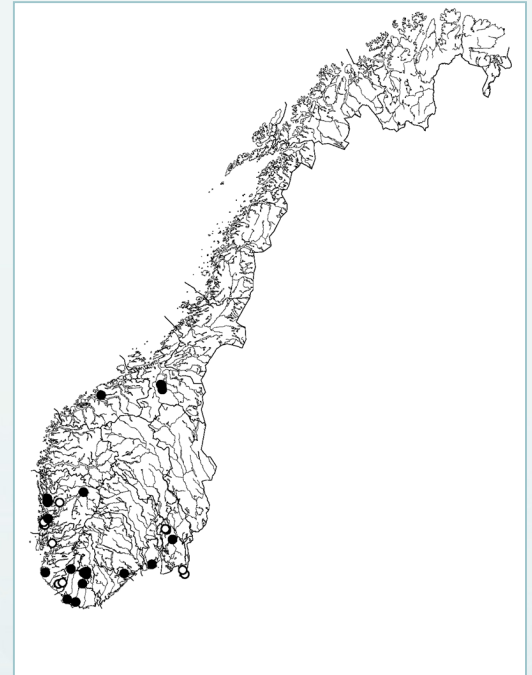
Mesterrot

Peucedanum ostruthium

Rødlistet art

Mesterrot er en gammel kulturplante som har vært dyrket for medisinsk bruk. I Sør-Norge står den igjen i åkerkanter, eng, beitemark og skrotemark på spredte gårder og setrer samt noen steder i veikanter. Mesterrot er truet av gjengroing og inngrep.

Status
Kategori nær truet (NT) i Norsk rødliste for arter 2010.

Utbredelse mesterrot. Åpne prikker er forekomster som er gått ut, svarte prikker er intakte forekomster.

Kjennetegn

Mesterrot er en flerårig skjermplante som blir 0,3–0,8 m høy. Den vokser med svarte, slanke, krypende jordstengler. Fra disse kommer grenete stengler og mørkegrønne, brede blad med høye, runde bladstilker. Hvert blad er delt i tre stilkete småblad som igjen er delt i tre. Bladkantene er uregelmessig tannet. Små, hvite eller svakt rosa blomster dannes i skjermene. Storskjermene mangler støtteblad; de langstilkete småskjermene har oftest korte og spisse støtteblad. Det kan dannes opp til 50 småskjermene i en skjerm. Blomstene utvikles til grålige, flate spaltefrukter (med to delfrukt) som er runde i omriss og har brede vingekanter. Planten har aromatisk duft og smaker beskt; jordstengelen har gul melkesaft.

Utbredelse

Planten har vært funnet spredt fra Østfold til Sør-Trøndelag. Tilknytningen til mer eller mindre kystnære strøk ledet Fægri til å inkludere den blant 'kystplantene'. Dette er knapt berettiget vurdert ut fra plantens totalutbredelse. Mesterrot hører opprinnelig hjemme i fjellområder i Mellom- og Sør-Europa. Til Norden er den blitt innført som nytteplante, til medisinsk bruk. Alle de norske forekomstene er helt klart resultat av tilsikt eller utilsiktet spredning med folk, men historien til hver av forekomstene er stort sett ukjent. Når arten er tatt med i den norske rødlisten, er det fordi den er etablert i enkelte områder der den antas å ha en meget lang historie. Holmboe kaller mesterrot "et levende fortidsminne", idet den noen steder står igjen etter tidligere bruk. Den ble brukt som medisinplante i middelalderen, men det er tvilsomt om noen av dagens forekomster kan skyldes dyrking så langt tilbake. Planter i klostre, klostergårder og prestegårder kan imidlertid ha blitt overført til gårdshager og dernest setrer, mens den er

forsvunnet der den først ble dyrket. De mest stabile forekomstene, i Hordaland og Sør-Trøndelag, kan ha en slik bakgrunn. Bruken av mesterrot synes i Norge å ha gått av moten i løpet av 1800-tallet.

Biologi

Mesterrot vokser best på humusholdig, næringsrik, jevnt fuktig eller våt mark. De antatt eldste og mest stabile bestandene er knyttet til naturlig næringsrik eller noe gjødslet mark, som eng og beitemark. Arten vokser noen steder i bekke- og vannkanter. Flere funn er angitt fra veikanter eller enger inntil veier, noen i skogkant eller krattskog. Flere eldre belegg i herbariene er fra hager eller gravplasser der den er dyrket.

Mesterrot spres vegetativt med de tynne jordstenglene med begrenset rekkevidde. Biter av disse, som kan oppstå ved jordbearbeiding, kan følge med jord og redskap og etablere seg på nye steder. I Molde i Møre og Romsdal dukket mesterrot opp i 1942, tilsynelatende ved å ha fulgt med annet plantemateriale eller jordmasser. Planten er lett å flytte på og

Blomstrende mesterrot på næringsrik skrotemark ved et uthus. Fra Melhus, Sør-Trøndelag.

formere opp. Fruktene spres med vind og vann; de antas å være spiredyktige i en forholdsvis kort periode. I Sør-Trøndelag blomstrer flere av populasjonene jevnlig, og setter frukt, mens lignende forekomster i Midt-Sverige sjelden blomstrer. Det er lite trolig at mesterrot har frøbank i jorden. Arten trives best i fullt lys, men kan vokse i halvskygge. For å opprettholde bestandene i eng og beitemark er det viktig at arealene er i bruk. Mesterrot nyter godt av gjødsling fra husdyr og tåler et visst beitetrykk, men holdes nede som lave, sterile planter med småvokste blad. Slått bør skje sensommers. Under gode forhold for arten danner mesterrot tette, bladrike bestander som kan utkonkurrere andre planter.

Bestandsstatus

For mange funnsteder mangler nyere data, og det er uvisst om mesterrot fremdeles finnes der. Herbariebeleggene gir sjelden opplysninger om bestandsstørrelser eller tilstander. Ved nedlagte gårder kan den fremdeles finnes, men også stå i fare for å forsvinne eller den er allerede forsvunnet på grunn av gjengroing eller omdisponering av arealer. Forekomster i veikanter og skogkanter nær veier er sårbare for eventuelle veiutvidelser eller andre inngrep. Noen av forekomstene i Sør-Trøndelag er knyttet til skrotemark ved gårder der de er avhengige av grunneiers oppmerksomhet og interesse for å overleve. Bestandene i Sør-Trøndelag er anslått å dekke til sammen ca. 2,5 da.

Referanser

- Bjune, A. 2003. Norsk botanisk forening, Vestlandsavdelingen. Ekskursjoner 2002. 8. september: florakartlegging, Vallaheiene. Blyttia 61: 60–61.
- Fremstad, E. 2004. Mesterrot *Peucedanum ostruthium* i Midt-Norge. Blyttia 62: 82–90.
- Fröberg, L. 2010. Apiaceae. S. 165–276 i Jonsell, B. & Karlsson, T. (red.) Flora Nordica. 6. The Swedish Museum of Natural History, Stockholm.
- Fægri, K. 1945. Mesterrot funnet i Trøndelag. Naturen 1945: 62–63.
- Fægri, K. 1960. Maps of distribution of Norwegian plants. I. The coast plants. Universitetet i Bergen. Skrifter 26. 134 + 54 s.
- Holmboe, J. 1918. Mesterrot (*Imperatoria ostruthium*). Naturen 1918: 111–117.
- Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.
- Lundberg, A. 1990. Vegetasjon og kulturlandskap ved Kalandsvatnet i Fana. Universitetet i Bergen, Institutt for geografi. 58 s.
- Nilsson, E. 1982. Mästerrotten – hemkär men nyckfull. Svensk Botanisk Tidskrift 76: 83–89.
- Ouren, T. 1982. Mesterrot, et levende fortidsminne i Gauldalen. Gauldalsminne 4: 227–231.